

PS

ALLEHANDA OM VARJEHANDA

Avdelningen aktar icke för rov att återkomma, denna gång med en inte helt avfärdad förmodan.

Apropå citatet å avdelningen 15/96 ur Ärland Noreens epos om lappmarksdoktorn har Berndt Ehinger tillställt avdelningen ett annat värlimmat verk ur samme författares produktion, »Ta en bit ål, fru Bergström», med några krigstidsfilosofiska rader över smörgåsbordet:

*Blott ålen vill på intet sätt jag klandra,
och den är fetare än allt det andra*

*Ty ålen lever Herrans glada dagar
i denna tid när alla klagar
[...]*

*Det sprang en mina häromdan vid Skagen.
Ta en bit ål! Det är så bra för magen*

*Ta en bit ål! Den har nått mogen ålder
för den var med om sjöslaget vid Svolder.*

Hela sammanhanget finns i samlingen »Livet på landet» (1939).

Själv har föreståndaren från signaturen »En som skrivit en gång förr» tillställts det lönebesked signaturen i april 1996 erhöi från ett äldre universitet i Sydsverige efter att från 1 juli 1995 ha gått i pension. Detta besked är minst lika dunkelt som de föreståndaren brukar få, men med egenheten att efter tolv raders hattande med 40 000 lönekronor sluta i en utbetalning på 60 (sextio) öre.

Kommenterar mottagaren lite besviket under rubriken »Datorn för utbetalning av ämbetsmännens löner»:

»Här finns i alla fall en rad som är rätt, nämligen det retroaktiva prefektarvodet, som förklaras av de nyligen (?) avslutade löneförhandlingarna. Däremot skall jag ej ha någon lön för tiden efter 1/7 95. Rad fyra är sålunda också felaktig. Dock tycks man ha dragit preliminärskatt även på detta belopp liksom på semesterlönetilläget. Om detta sistnämnda gäller för prefektarvodet står dock ej helt klart. I sista stund tycks man ha märkt att jag ej skall ha retroaktiv lön, alltså efter det man dragit skatt på beloppet, varför min utbetalning lyder på 60 öre.»

Avdelningen lyder sin instinkt att återkomma.

Förvärvad immunbrist före aids?

Den förvärvade immunbrist som yttar sig som aids är av relativt ungt datum. Man kan fråga sig om inte sjukdomen funnits tidigare, men aldrig kunnat utvecklas fullt ut innan det fanns antibiotika och modern sjukvård. Denna reflexion är föranledd av tre kända personers livsöden: Oscar Wilde (1854–1900), Herman Bang (1857–1912) och Mauritz Stiller (1883–1928). De var alla kända för sin homosexualitet och avled relativt tidigt i långvariga sjukdomar av något oklar natur.

Oscar Wilde vistades efter fängelse-tiden mest i Italien och Frankrike, där han ofta levde i misär. Han hade länge haft ett kliande utslag med stora röda fläckar på armarna och bröstet. Utslaget försvann för en tid efter det att Wilde blivit välsignad av påven. Han fick sedan en otit med mastoidit, som måste opereras. Efteråt tillkom ett operations-sår som inte läkte. Småningom tillstötte en meningeal retning och koma. Dödsorsaken angavs till meningo-encephalit. Således en långvarig infektion, ett kliande utslag hos en alkoholisera-d man, som dessutom druckit en del absint under åren. Att märka är att Wilde under en vistelse i Neapel kallade sig Mr Nothwell.

Herman Bang visade under sina sista levnadsår en vacklande hälsa. Samstäm-miga vittnesmål säger att han inte verkade frisk, vilket de olika porträtt som finns av honom bekräftar. Han reste på grund av vacklande ekonomi runt på långa föredragningsturnéer trots sin dåliga kondition. Efter att ha besökt Sverige, Finland och Ryssland for han till USA där han definitivt insjuknade under en tågresä över kontinenten och avled på ett sjukhus i Utah. Han hade plågats av hosta och krafterlöshet och när han hittades medvetslös i sovku-pén var han förlamad i vänster sida. Således tecken på sviktande hälsa, långdragen bronkit, avtagande krafter och död vid 55 års ålder.

Mauritz Stillers verksamhet i Hollywood avbröts 1927 på grund av långva-rig sjukdom. I Gösta Werners biografi står endast att Stiller åter drabbades av sjukdom, men inte av vilken art. Stiller återvände till Sverige sjuk och trött, men hämtade snart nya krafter. Hösten 1928 hade han upprepade förkylningar, lunginflammation och varbildning i lungan. Efter drygt en månads vistelse på sjukhus dog Stiller i november 1928 vid 45 års ålder.

Dessa tre sjukhistorier liknar varandra ganska mycket. Det kan naturligtvis bero på en slump. Det finns inga bevis för att det skulle röra sig om förvär-

vad immunbrist på grund av något virus, men det är möjligt att så är fallet, och då redan i slutet av 1800-talet.

Lars Söderhjelm

Litteratur

Ellman R. Oscar Wilde. London: H Hamilton, 1987.

Veylon R. Oscar Wilde. A propos d'un essai de pathobiographie du célèbre Dandy. Presse Méd 1969; 77: 1361-4.

Jacobsen H. Den tragiske Herman Bang. Köben-havn: H Hagerup, 1966.

Werner G. Mauritz Stiller. Ett livsöde. Stock-holm: Prisma, 1991.

Kommentar

Molekylär genealogi antyder att vi-ruset HIV-1 är betydligt äldre än vad epidemin är. Möjligheten att kliniskt HIV-infekterade funnits innan dagens epidemi bröt igenom finns alltså.

En obesvarad fråga blir då varför vi fick en stor HIV-epidemi i vår tid. Det är ju osannolikt att närkontakt mellan apa och människa uppstått just när männi-skoaporna är så gott som utrotade.

Nya epidemiska förutsättningar för det ganska lågsmittsamma HIV-viruset uppstod emellertid under 1960- och 1970-talen. Attityden till homosexua-liteten lättade något. Repressionen fanns emellertid fortfarande, och de ho-mosexuella kom därför samman i stora grupper för att få den styrka som kräv-des för att stå emot pinnebergarsamhäl-lets tryck. Dessa ansamlingar gynnade hög promiskuitet, en förutsättning för massspridning av HIV. Intravenös narko-mani bröt igenom i industriell skala, en smittväg för HIV som inte funnits förut.

Vad som gjort att epidemin fått ge-nomslag på de afrikanska och asiatiska kontinenterna just i vår tid är svårare att reda ut. En trolig omständighet är att den komprimerade industrialisering som de urgamla bondesamhällena i Afrika genomgått på extremt kort tid har brutit sönder sociala traditioner och burit fram ett relationssamhälle som också gynnar HIV-spridning (megastä-der med hög prostitution).

Andra förutsättningar som gynnar HIV-spridning kan ha funnits i svunna ti-der och under andra kulturformer än dem vi känner idag. Vårt perspektiv på de här svåra frågorna är fantasilöst och in-skränkt. Därför är det välkommet med inlägg som Söderhjelm. Det är bra att bli påmind om Oscar Wildes öde, anting-en det var HIV eller blott medmänni-skornas hårdhet som tog livet av honom.

Sven Britton

professor, Huddinge sjukhus